

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΙΝΗΜΑ

Τάκ γεγονότα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Οι Γέλληνες δέρνουν τους Βαυαρούς. «Ο ρόλος του Δημητρίου Καλλέργη. Οι συνωμέτοχοι προς τὸ Παλάτι. Ἡ Ἀμαλία, μὲ δέσμουν μαλλιών, κλαίει. Μία δραματική σκηνή. » — Τυμπανιστική, κρύσσεις! » — Ο Θεών διάταξεις νέρθευν τὰ κανένια.

Στὴν πολιτικὴ ιστορία τῆς Ἑλλάδος ἡ Ἡ Σεπτεμβρίου 1843 εἶναι μία ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες χρονολογίες. Γιατὶ τῇ νύχτᾳ ἐνείη γένιο τὸ πρότο τοπατικὸ κίνημα καὶ ἡ πρώτη ἀνάμειξης τοῦ Στρατοῦ στὰ ἔργα τῆς πολιτικῆς μὲ σκοπὸ τὴν ἀπόκτησιν Συντάγματος. Θὰ δημιουρθοῖς τὰ δραματικά γεγονότα τῆς νύχτας ἐξενής ποὺ μὲ τὴ χρονολογία τῆς ὑπόμαζεται ἀσύρματη ἔνας ἀπὸ τοὺς νεωτεριστέρους δρόμους τῶν Ἀθηνῶν: "Ἡ Ὁδὸς Γ'" Σεπτεμβρίου.

"Ἡ Ἑλληνικὲς κυβερνήσεις ἀπὸ τὸ 1841 ἦταν σὲ ἀδιάποτη ταραχῇ. Ἐπεφτανεὶ ἡ μιὰ μετα τὴν ἄλλη χροις ἡ ἐποτερικὴ κατάστασις νὰ παλλιτεωθῇ. Οἱ Ἐλεγοῦν: «Πρέπει ν' ἀλλάξῃ οἰστρημα, νὰ πάψῃ ἡ ἀπολυταρχία τοῦ Βασιλέως, γιατὶ πηγαίνουμε στὴν καταστροφὴν». Η αντιποτελεύτημενες ἐφεμβριδες ἔγραφαν πύρινα ἄρδηα ἐναντίον τῆς Αὐλῆς τοῦ Ὄθωνος. Λύονται βιβλιαφάριζα, ποὺ τυπώθηκαν τὸ ἔνα στὴ Σμύρνη καὶ τὸ ἄλλο στὴν Κωνιγούπολι τοῦ ἐπιχειρούσανταν τὸ ἔπαντσαστον τῆς Σμύρνης τοῦ Ὄθωνος καὶ κυνιλοφοροῦσαν στὸ ἐλεύθερο Βασιλεῖο σὲ χλιάδες ἀντίτυπα. Οἱ ἀνώνυμοι συγγραφεῖς, ὃς μεσον ὀπτηρίας, ἐπόρευαν (1) ἐλεύθερο συνταγματικὸ πολίτευμα, 2) τὴν ἔξωσι διῶν τῶν ἔνοντων καὶ πρὸ πάντων τῶν Βασαρῶν καὶ τοῦ Ὄθωνος, 3) τὴν ἐξλογὴν Βασιλέως ὁρθοδόξου. Οἱ περισσότεροι μάλιστα ἤθελαν Βασιλέα τὸν ἡγεμόνα Μιχαήλ Σοῦδα, δὲ οὗτοις ἔμενε τοτε στὰς Ἀθῆνας καὶ εἰς μεταβάλλει τὸ σαλόνι του σὲ κέντρο τῶν Φαιναριστῶν.

Από τό Μάρτιο τοῦ 1843 ἡ ἀνεπιολίτευση ἐναντίον τῆς Βασιλείας, καὶ τῆς Κυβερνήσεως ἔγινε σχυρούτερη, γιατὶ ἐπήρε μαζί της τὸν ἀρχικὸν τοῦ λεγομένου Ρωσικοῦ κόμματος. Ἀνδρέα Μεταξά, καὶ τοῦ Ἀγγίλου¹ Λόντο, ὁ ὄποιος μάλιστα κρατοῦσε στὰ χειρά του καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ σχεδιαζομένου κινήματος, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις Ἀγγλος προσβευτής εὐνοοῦσε τὸ κίνημα, ἐνών ἀντιθέτως ὁ προσβευτής τῆς Γαλλίας Πιερσά-
τέρου ἔλεγε :

—**Αλλο πού θέλετε νά κάνετε δέν εινε φυσικό.**
Θέλετε νά προσωμούσετε σ' ένα μικρό βαπτορά τη
μαγανή μεγάλο άτυπο λίουν και ώρι τό βουλιάζετε.
Τό σαφός της μικρής Έλληνικής πολιτείας δέν
αντέχει για τη συνταγματική μηχανή της μεγάλης
Αγγλίας. Πλορέστε.

Αλλ' οἱ λεγομένοι συνταγματικοὶ δὲν ἥθελαν ν' ἀκούσουν συμβουλάς, καὶ ή ἐφερεδίρες τους ἀπαιτοῦσαν τὴν ἔξουσιαν τῶν Βασιλιάς, οἱ δόποι ήμάλωνταν κάθε μέρα μὲ τοὺς Ἐλλήνας στρατιωτικοὺς καὶ πολές φοιτές ἐγνώνταν αἰματηροῖς οἱ καυγάδες τούς. Οι Βασιλεῖς ἀναγκάζονταν κάθε τόσο νά διολγήνει Βασιλόφων στὴν Τρεγότητα καὶ τὸν ἔξασθεντεῖς ή δόναμίς του. Οι συνταγματικοὶ ὅλοι οὐκέτι θέλονταν ἔδαφος. Ο Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὁ πυροπλήτης Κανάρης, ὁ Καλλέργης, ὁ Μακρυμάνης, ὁ Χρ. Σισίνης, ὁ Νότης Μπότσαρης, ὁ Κ. Ζωγράφος, ὅλοι σχεδὸν οἱ ἔνδοξοι ἄνδρες τῆς Ἐλλάδος ήταν σύμφωνοι. Απὸ παντοῦ ἐμάςχεντο στὰς Ἀθήνας Κορητικοὶ, συμπατριῶται καὶ φίλοι τοῦ στρατηγοῦ Μακρυμάνην.

Τὸ κίνημα εἶχε πιὰ ώριμάσει καὶ ἔπειτε νά βρεθῆ δὲ αρχηγός.
Οἱ Μωραΐτες καὶ οἱ ὄπαδοι τὸν Ρωσικούν κόλπαυτον ἥθελαν τὸν
Θεόδορον Κολοτορόνων, καὶ ἀσφαλῶς ὁ Γέρος τὸν Μωραΐθ' ἀνέ-
λιμβανε τὴν ἀρχηγία, ἀλλ' ἔζαφρα στὶς 4 Φεβρουαρίου ὁ ἔνδοξος
Στρατηλάτης πέθανε ἀπὸ ἀποτελεῖαν, μετὰ τὴν ἐπ-
τροφήν του ἀπὸ τὸν 'Ανακτορικὸν γορό. 'Ο θάνα-
τος του ἔθνησκή μήτ' ἀπὸ διοίσης τοὺς 'Ελληνας.

Ἐλειπε τοιούτον τὸ στιβαρὸν στρατιωτικὸν γέφυρι, ὁ ἀρχηγὸς ποὺ θὰ τολμοῦσε νά πεισῃ τὸ Στρατό και να τὸν παραστήσῃ στὸ παράτολμο ἔκεινο πραξικόπετημα... "Υστέρῳ" ἀπὸ διάφορα συμβούλια, οἱ συνιστούμενοι ἀπεφίαμαν νά ἐκλέξουν ἀρχηγὸν τους τὸ Δημητρίου Καλέγου, διοικητὴ τοῦ ἑνὸν Ἀρχειοῦ Πτυχοῦ Συντάγματος, θερμοὶ συνταγματικοί, τὸν ὅποιον κατώθισθων νά μεταβέσσουν στάς "Αθήνας". "Πέραν ὅτι για ἔνα τέτοιο ἐπαναστατικὸν κίνημα, δὲν θὰ προσθίσαν νά βροῦν ἄλλον τολμηρότερο.

Ο Δημήτος Καλλέγης ήταν έξιχυστος σπουδαιωτική φυσιογνωμία της έποχης του. Συνταγματάρχης νέος αλόιμη, μόλις 39 έτών, άπογονός επιφανεστάτης Ενετοκαπιτανής οικογένειας, ήτανε τύπος άληθινου ενπατρίδη. Το "Εθνος" ήξερε δι το Ό Δημη. Καλλέγης έζεπαν δεντό στη Βιέννη, κοντά σ' ένα θεῖο του, σταν έξερράγη από την Έλληνική "Επανάστασ". Ήταν τότε μόλις 20 έτών, άφορε τις σπουδές του και ήθελε να θυσιασθῇ για την Πατρίδα του, έπειληρας και διεκρίθη. Ο συγγραφεὺς της "Ιστορίας τοῦ συγγράφοντος Ἐλληνισμοῦ" χράωντες: Ηρόπε

Δημήτριος Καλλέογης

σπουδηρόβλον, ουρωπά λέγοντα, τελική ἀκάθετος, ἔνομα ὥδας τον
ἀποκόπη παρεύλον· ἔνδον, παρέσχον αὐτῷ πάντα τῆς ἐπιτυχίας τὰ μέσα.
Ἔτοι ἐκ τῶν ἀιδῶν ἐκείνων, οὐτε τις κατακίνθω θρώνοις καὶ θέτοντι
στέμμα ἐπὶ τὴν κεκαλήσ αὐτῶν.

Μόλις δὲ Καλλέργης ἀνέλαβε χωρὶς δισταγμὸν τὴν ἀρχηγίαν, συνενοήθη ἡμέας πότε Μακρυλάννη καὶ τὸ Σκαρβεῖλην. Τὸ σχέδιον ἦταν νὰ πολιορκηθοῦν τὸ Ἀνάκτορα καὶ νὰ ζητηθῇ ἄπο τὸ Βασιλεῖον ἡ ἀνακήνουσις οὐριάματος. Καὶ ἐπειδὴ δὲοι ἐνόμιζαν διὰ ὃ "Οἴσθιν μὰ προτιμοδύει νὰ παραιτηθῇ ἄπο τὸ Θέρον πάρα νὰ παραχωρήσῃ τὸ Σύνταγμα, πολλὰ ἥπιζαν ἔξεινον ποὺ ἐπιθυμοδασαν τὴν ἔξωσι τὸν Οθόνον. Ή Βασιλεία καὶ ή Κυβερνήσους ἔχουν μυρισθεῖ διὰ κάπι ἐτοιμάζεται καὶ ἐσκέπτοντο νὰ συγκροτηθούν ἕκτακτο στρατιωτικὸ διαστῆτο στὸ δόποι νὰ παραπεμψούν τοὺς ἀντίτυρους ἀξιωματικούς καὶ πολιτικούς ποὺ παρασκεύαζαν τὸ κίνημα, ἀλλὰ γορὶα τὰ γεγονόνα τοὺς ἐπρολαβαν.

Οι συνωμόται ὡρισαν τὴν γύντα τῆς 2ας πρὸς τὴν 3ην Σεπτεμβρίου γιὰ τὴν ἐκφρὲτοῦ κινήματος. Γόρδιον ἔξεινο ἀπὸ νωρίς, οὐ Καλλέργης ἐπήγειρε στὸ Ἰταλικὸ Μελόδραμα, γιὰ νὰ γεγελάσῃ μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ τοιός ἀστυνομικούς που τὸν παρακυνθοῦσαν κρηφά καὶ τὸν κατασκόπευν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν διάσκεψιν τῆς παραστάσεως ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν πιστὸ πόρτα καὶ πήγε στὸ σπίτι τοῦ στρατηγοῦ Μαζαργιάννη, ὃπου ἐπρόκειτο νὰ συναζηδοῦν διάφοροι ὀπλαχγοὶ καὶ στρατιωτικοὶ. Αντὶ αὐτῶν διωρεὶ τὸ Μαζαργιάννην νὰ κατατίνῃ ἥπαρα καὶ μωλις λίγους ὄπαδοις τῶν ποὺ ἤρχισαν νά μαζεύσουν. Ο Καλλέργης ἀπὸ τοῦ διευθύνθηκε στὸ Στρατόπεδον τοῦ Πεζικοῦ, ὃπον τὸ τάγμα τοῦ Σκαφελή ήταν ἀπομεινασμένο, στὸ τελοῦντο τοῦ πεζικοῦ.

ταν ἐγούμενον, στὰ ὅπλα, καὶ περιβίμενο τὸ συνθήμα.
· Η πολις ἡταν ἥσυχη φανόταν σὰ να κοι-
μᾶται καὶ μόνο ποικὲς περιτοπίες χωροφυλάκων
περνοῦσαν τοὺς ἔρημους δρόμους. · Ο Καλλέογης
ἄμα εἰδε τὴν ἡτοικίαν αὐτῆν, ἐδεώρησε φρόνιμον
νά ἐπιστέψεται τὸ κίνημα, καὶ μάλιστα ὅταν ἔ-
μαθε δι τὴν ἡ χωροφυλακὴν – ποὺ εἶχε ἀντιλι θεῖε
τὴ συγκέντευσην ὑπότοπων – περικινώσεις ἀμέσως τὸ στίτιον τοῦ Μα-
κρυγάννη. Τρέχει λοιπὸν οἱ Καλλέργης στὸ Στατόνια, τοῦ ὅποιον
τὴν πόρτα ἐφίλαγαν πιστοὶ ἵππεις, ἢποσκει συγκεντρωμένους τοὺς
αἰτιωματικοὺς καὶ τὸ Διευθυντή τῆς στατιοτικῆς Σχολῆς Σπυρο-
κῆλοι, στέκει ἀπέναντα τῆς φρουρῶν καὶ τῆς μικῆς μὲν ἐνθουσιαστι-
κῆ λόγια, ἐξορκίζοντας τὴν «τὰ ουνδάτη τῷ». · Εὔρος δέ γε ἀπαλλαγῆ
τῆς καταστάσεως εἰς τὴν ἀποιαν ἔργωντες αὐτὸν ἡ ἀπολυτοφροσύνη τοῦ Βα-
σιλέως καὶ ἡ ἐπικρατεῖσα ξερογασία. · Αμέσως ἔπειτα σήρει τὸ ξίφος
καὶ φωνάζει :

— «Οποιος ἐναντιώθη, θὰ πεθάνῃ! Κράξω πρῶ ποιος: Ζήτω τὸ οὐνταγμα!»

Την κραυγὴν αὐτὴν ἐπαναλαμβάνουν δόλοι τρεῖς φορὲς μὲν ἀκόρτητο ἐνθουσιασμό. «Ο Καλλέργης διατάζει ἵνα λόχο ἀπροβολιστῶν νά τρέξει ἀμύνωσις στὸ σπίτι τοῦ Μαρσυγιάννη ποιὶ ἐπόλιτορες τοῦ ἀπὸ τοὺς χωροφύλακες καὶ νά λύση τὴν πολιορκία, ἀκόμη καὶ διά τῶν ὅπλων». «Επειτα στέλνει ἵνα μικρὸ ἀπόσπασμα ν' ἀνοίξῃ τὶς φυλακές τοῦ Μεγδρεόε, ν' ἀπελευθερώσῃ τοὺς φυλακισθέντους καὶ νά διενθύνῃ μαζὶ τοὺς στ'» Ανάκτορα. «Εκεὶ θὰ ἔφθανε αὐτὸς προΐητερα μὲν τὴν φρουρά, ἀποτελουμένη ἀπὸ τὸ *«τάγμα τῆς γραμμῆς*, τὸ *«Ιππικὸ* καὶ ἕνα λόχο ἀπροβολιστῶν.

Στὴν μιὰ μετα τὰ μεσάνυχτα ἀποβίδης ἔξεινήσε
ό Καλλέργης μὲ τὸ Στρατό, ἀφοῦ πρῶτα δέταξε
νὰ φριθοῦν δύο πυροβόλισμοί, ὅπως ἤταν τὸ σύν-
θημα. Ἐβάδηζαν κατὰ φάλαγγα, μὲ τὴν μουσικὴν
μπροστά, τὶς σημειεῖς, τοὺς σαλπιτὰς καὶ τοὺς
τυμπανιστάς. Ή μουσικὴ ἐπαίκε ἐνθυσιώδη θούρια,
οἱ ἐπαναστάται ἐφόνακαν: «Ζήτη τὸ σίνταγμα» καὶ
οἱ κάτοικοι τῶν δόρδων μὲ τὸ τούς ὅποιους περνοῦ-
σαν, ξυπνοῦσαν τρομαγμένους καὶ ἐμάθαιναν ὅτι ὁ
Στρατὸς ἔστασίους ἔναντιν τοῦ Βιβλεόν. Καὶ ἐ-
πέλιον ἀπ' ἦνον ἐκένει τὸ δύρογδο κυριαρχοῦσαν τὰ
βροντεύόδη προστάγματα τοῦ Καλλέργην!

Ἐτοι ἐφθασαν στὴν πλατεῖα τῶν Ἀνακτόφων. Οὐ θύμῳ ἄγρῳ τυνδούει ἀκόμη στὸ γραφεῖο τοῦ Ἑργαζομένους, ὅταν ἀξαφνα ἀκούει τὸ θύρωφ. Ἡ Ἀμαλία, ποὺ εἶχε πλαγάσαι, ἔπινε καὶ ἀντί ἐντρομη. Μὲ ἐξπλεγ μαλλιά, κλαίγοντας, ἐτρεξε κοντά στὸν ἄντρα τῆς, τὸν ὅποιον εὐρήκε νά συσκεπτεῖται μὲ τοὺς ὑπασπιτάς. Σαναγύισε στὰ δωμάτια τῆς, γνῦθικε καὶ πῆγε πάλι στὸν "Οὐδόνα, ό

Iωάννης Μακρουγιάννης

